

Nr 104

Utlåtande i anledning av väckta motioner om vissa tilläggsdirektiv för socialpolitiska kommittén.

(3:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wolgast* (I: 113) och den andra inom andra kammaren av herr *Wahlund m. fl.* (II: 155), har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att den tillsätta kommittén för en översyn av socialpolitiken erhåller tilläggsdirektiv rörande sådana riktlinjer för socialpolitikens utformning, som anges under punkterna A och B i motionerna.

Motionärerna har anfört följande.

Frågan om en allmän översyn av socialpolitiken har blivit alltmer aktuell. Den togs upp i motioner 1958 såväl vid A-riksdagen som vid B-riksdagen, och den 9 maj 1958 bemyndigades statsrådet och chefen för socialdepartementet att tillsätta en kommitté för en socialpolitisk översyn.

Orsakerna till detta intresse för en socialpolitisk översyn är dels samhällsutvecklingen under den fortgående industrialismen och dels det faktum, att de olika socialpolitiska åtgärderna i stort sett beslutats från fall till fall och att den socialpolitiska utbyggnaden som helhet därför knappast vilar på någon enhetlig, principiell grundsyn om socialpolitikens målsättning. Genom en översyn och samordning kan säkerligen besparingar göras, varigenom det också blir större möjlighet att tillgodose en hel del behov, som hittills i alltför liten utsträckning beaktats.

Socialpolitikens uppgift var till en början huvudsakligen att lindra den rena nöden i bristsituationer. Alltmer har emellertid uppgiften förskjutits till att gälla en viss ekonomisk trygghet för alla medborgare vid inkomstbortfall samt att minska såsom oskäligen ansedda skillnader i levnadsstandard mellan grupper och familjer. I många fall räcker dock inte den ekonomiska tryggheten. Ensamstående människor, som vid sjukdom och ålderdomssvaghet inte kan klara sig själva, måste beredas vårdmöjligheter. Dessa vårdmöjligheter är inte tillfredsställande. Förändringen från flergenerationsfamilj i det gamla bonde- och hantverkarsamhället till två- och engenerationsfamilj i det moderna industrisamhället ökar antalet ensamstående med vårdbehov. I samma riktning verkar nu också det stigande antalet åldringar.

Genom levnadsstandardens höjning och den fortgående inkomstutjämnningen har socialpolitikens förutsättningar ändrats. De behov, som täckes med vad man tidigare kallade fattigvård, har minskat. Samtidigt har samhällsutvecklingen skapat nya behov, delvis antydda i det föregående. En översyn av socialpolitiken från principiell utgångspunkt måste ta ställning till frågan vad samhället skall garantera den enskilde medborgaren i form

av skydd och hjälp och vad som skall överlätas åt varje människas eget ansvar. Enligt vår uppfattning kan denna avvägning ske och uttryckas genom vad man kallat grundtrygghetens princip. Samhället bör garantera alla medborgare ett visst grundskydd. Detta grundskydd skall (vad beträffar socialpolitiken) dels vara ekonomiskt såsom nedan närmare preciseras och dels gälla tillgodoseendet av olika vårdbehov.

Huvuduppgiften för den inledningsvis nämnda kommittén för översyn av socialpolitiken synes enligt utredningsdirektiven vara att klarlägga den nuvarande socialpolitiken och att från mera allmänna utgångspunkter diskutera socialpolitikens lämpliga utformning. Direktiven är allmänt hållna. Det finns ingen anledning betvivla, att mycket värdefullt utredningsmaterial kan komma fram. Men genom de allmänt hållna direktiven är det också risk för att de praktiska resultaten av utredningsarbetet inte kommer att motsvara ansträngningarna. Denna risk kan undvikas, om direktiven göres mera preciserade. Enligt vår uppfattning kan redan nu och mot bakgrunden av de aktuella samhällsförhållandena vissa riktlinjer dragas upp för socialpolitikens utformning i det moderna samhället. Genom att följa sådana riktlinjer kan utredningsresultatet mycket väl redovisas etappvis för olika delar av det socialpolitiska fältet och leda till konkreta beslut.

Vi sammanfattar i följande punkter:

A. Genom en översyn av socialpolitiken bör man söka åstadkomma en sådan samordning av åtgärder och en sådan förenkling av administrationen, att besparingar kan göras. I fråga om förenklade administrativa former är det angeläget, att varje möjlighet till decentralisering av handläggning och beslutanderätt till läns- och kommunplanet beaktas. Dock får detta inte medföra kostnadsöverväldning från stat till kommun. En sådan överväldning innebär ju ingen samhällsekonomisk besparing.

B. Socialpolitikens målsättning bör vara att tillförsäkra alla medborgare ett visst grundskydd. Detta grundskydd skall dels vara ekonomiskt och dels gälla olika vårdbehov. Det ekonomiska grundskyddet utformas obligatoriskt genom lagstiftning och bör i princip vara lika för alla. Det skall avse ekonomisk trygghet under uppväxtåren, vid ålderdom, sjukdom och invaliditet, familjeförsörjares död samt vid inkomstbortfall i samband med arbetslöshet och liknande. Utöver detta grundskydd skall samhället icke ingripa med tvingande lagstiftning men genom olika åtgärder stimulera den enskilde medborgaren till omtanke om framtiden.

Utskottet. Huvuduppgiften för socialpolitiska kommittén är enligt utredningsdirektiven (statsrådsprotokollet över socialärenden för den 9 maj 1958) dels att kartlägga den nuvarande socialpolitiken och dels att från mera allmänna utgångspunkter diskutera socialpolitikens lämpliga utformning.

Så sent som förra hösten hade utskottet (utlåtande nr B 74 år 1958) att ta ställning till vissa i andra motioner framställda förslag om kompletterande direktiv för kommittén. Under hänvisning till att vad motionärerna anfört i allt väsentligt täcktes av direktivens innehåll avstyrkte utskottet bifall till motionerna.

Även om förslagen i de nu föreliggande motionerna inte kan anses ha täckning i direktiven är utskottet icke berett föreslå riksdagen att göra

något uttalande i frågan om målsättningen för kommitténs uppdrag. Enligt vad utskottet inhämtat är kommittén f. n. sysselsatt med första ledet av sitt uppdrag, nämligen att kartlägga den nuvarande socialpolitiken. Därefter har kommittén som framgår av det föregående att från mera allmänna utgångspunkter diskutera den lämpliga utformningen av socialpolitiken. Denna mycket vida avfattning av kommitténs direktiv samt kommitténs parlamentariska sammansättning torde göra det möjligt för de enskilda ledamöterna att inom kommittén var och en väcka sina förslag beträffande socialpolitikens utformning.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 113 och II: 155 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Bergman, Holmqvist, Pålsson, Axel Johannes Andersson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Palme, Jacobsson, Sundin och Nestrup; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Malmberg, Thapper, Rubbestad, Jansson i Kalix, Persson i Växjö, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, fröken Elmén, herr Cassel, fröken Karlsson, herrar Mellqvist, Gustafsson i Skellefteå och Johansson i Norrköping.